

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Göç ve Göçmenlere Yönelik İlkokul Eğitimi Süreçlerini Kapsayan Çalışmaların İncelenmesi

Hakan DÜNDAR¹

*Kırıkkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Orcid id: 0000-0002-4208-6936*

Büşra USLUOĞLU²

*Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, ,
Orcid id:0000-0002-7152-6419*

ÖZ

Bu çalışmanın amacı 2015-2022 yılları arasında yayınlanan ilkököl eğitim sürecindeki göç ve göçmenlere yönelik çalışmaları incelemektir. Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemi ile toplanan 47 tez ve makale çalışması analiz edilmiştir. Çalışmaların seçiminde veri tabanında “Göç ve Göçmen” seçilmiş “Eğitim sürecinde Göç” kelimeleri taranmış ve ilgili kaynaklar oluşturulmuştur. Bu kapsamda belirlenen tez ve makalelerin analizi için “Yayın Sınıflama Formu” kullanılmıştır. Çalışmalar betimsel ve içerik analizi yapılarak makalelerin yayınlandığı üniversite, yayınlanma yılı, araştırma türü, yöntemi, veri toplama teknikleri, verilerin analizi, seçilen örneklem grubu, çalışmaların tartışma ve öneri boyutları, çalışmalarda incelenen konular ve sunulan önerilerin konu dağılımları açısından yüzde ve frekansa dayalı bir şekilde yorumlanmış ve tablo şeklinde verileri gösterilmiştir. İncelenen çalışmaların %85 oranında Türkçe ve %15 oranında ise İngilizce olarak yayınlandığı görülmüştür. Genel anlamda konuya ilişkin araştırmaların en fazla 2019 yılında yapıldığı belirlenmiştir. Çalışmalarda seçilen örnekle grubunun çoğu öğretmenlerdir ve içerik analizi yapılan çalışmaların büyük bir oranda nitel çalışmalar olduğu gözlemlenmiştir. Daha çok yarı yapılandırılmış görüşmelerle toplanan verilerin analizi için içerik analizi kullanılmıştır. İncelenen çalışmalarda en fazla ele alınan konunun ‘eğitim’ olduğu ve gelecek çalışmalar için sunulan önerilerin ise en fazla eğitimle ilgili iyileştirmelerin olacağı ‘uygulama çalışmaları’ olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen verilerle ilkököl düzeyinde yapılan göç ve göçmenlere ilişkin yapılan araştırmaların eğitim öğretim sisteminin sosyal, siyasi ve ekonomik bağlamdaki yerini iyileştirmeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: İlkokul, göçmen, göçmen eğitimi, araştırma, içerik analizi, yöntem

Investigation of Studies Containing Primary School Education Processes for Migration and Migrants

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the studies on migration and immigrants in the primary school education period published between 2015-2022. In the study, 47 theses and articles collected by purposive sampling method were analyzed. In the selection of the studies, "Migration and Immigration" was selected in the database and the words "Migration in the Education Process" were scanned and related resources were created. In this context, the "Publication Classification Form" was used for the analysis of the theses and articles. The studies were interpreted by making descriptive and content analysis, the university in which the theses and articles was published, the type of research, method, data collection techniques, data analysis, selected sample group, discussion and suggestion dimensions of the studies, study subjects and recommendations based on percentage and frequency, and the data were shown in tabular form. It was observed that 85% of the studies examined were published in Turkish and 15% in English. In general, it was determined that most of the studies on the subject were conducted in 2019. It has been observed that the studies with content analysis are mostly qualitative studies. Most of the sample group selected in the studies are teachers in general. Content analysis was used to analyze the data collected through

1Sorumlu Yazar: Prof. Dr., E-mail: hdundar06@gmail.com

2Sorumlu Yazar: Doktora Öğrencisi, E-mail: busrausluoglu38@hotmail.com

semi-structured interviews. It has been determined that the most discussed subject in the studies examined is 'education' and the suggestions for future studies are 'the practice studies' where the most educational improvements will be made. With the data obtained from this study, it is thought that the researches on migration and immigrants at primary school level will contribute to improving the place of the education system in the social, political and economic context.

Keywords: Primary school, immigrant, immigrant education, research, content analysis, method.

Giriş

Yaşanılan hayat şartlarının yetersiz kalmasıyla birlikte insanlar, kendileri ve aileleri için daha uygun ortamlara doğru hareket ederler. Bu hareketlenme yani diğer adıyla göç, huzur ve barışın gidilecek vatanlarda yaşama, barınma, sağlık ve eğitim gibi imkanlar daha iyi olduğunda gerçekleşmiş olur. En genel anlamda göç “anamlı bir uzaklık ve etki yaratacak kadar bir süre içinde gerçekleşen bütün yer değiştirmeler” olarak tanımlanmaktadır (Erder, 1986, s.9). Burada bahsedilen yer değiştirmeler, insanların belli amaçlar uğruna yaptıkları değişikliklerdir. Göç etmek zihinsel ve fiziksel anlamda altyapı ister ve bu altyapıyı oluşturmak hiç kolay değildir. Göç eden herkesin zorunlu ya da gönüllü olarak edindikleri amaçlar vardır. İçduygu ve Sirkeci’ye (1999)’ye göre göçü, nedenleri (zorunlu ve gönüllü göç), amaçları (çalışma, sığınma) ve hedefe varmakta kullanılan yöntemleri (yasal, yasa dışı) gibi farklı kriterlere uygun olarak tanımlamak mümkündür. Bununla birlikte farklı bilimsel disiplinler olarak ekonomi, sosyoloji, demografi, coğrafya, tarih, psikoloji, uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi ve diğer bazı ilgili disiplinler göçle ilgili konulara farklı bakış açılarıyla değinirler. Diğer pek çok bilim ile disiplinler arası bağlantılı olan göç konusu, tek başına ele alınamaz ve açıklanamaz.

Göç Terimleri Sözlüğü (2009, s.22), göçmenleri çoğunlukla ekonomik sebeplerle ülkesini gönüllü olarak terk ederek gittiği ülke yetkililerinin bilgi ve izni ile oraya yerleşen, asıl amacı kendisi ve ailesinin geleceğini garanti altına almak olan kişiler olarak tanımlamıştır. OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Teşkilatı, 2009)’nin yayımladığı rapora göre, dünya nüfusunun %3’ten daha az bir bölümü, yani yaklaşık olarak 190 milyon kişi, doğdukları ülkede yaşamıyor. Bu veri az gibi görünse de göçmenlerin az nüfuslu yerlere gitmeye meyilli olması ülkelerin kendi nüfusu içinde oldukça büyük oranlar oluşturabiliyor. Kendi ülkelerinden çeşitli sebeplerle başka ülkelere göç eden göçmenler, burada hayata tutunmak duygusal, zihinsel ve fiziksel anlamda ihtiyaçlarını karşılamak için çaba harcarlar. Başta kendileri olmak üzere aileleri için en uygun hayat standardını oluşturmaya çalışan göçmenler, yerleştikleri ülkenin dil, kültür, etik değerler, sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel yapıları gibi etmenlere adapte sürecini yaşarlar. Bu süreç, kimi göçmen için kolay olurken kimi göçmen için oldukça sıkıntılı ve zordur.

Göç türleri incelendiğinde; nedenlerine göre zorunlu veya gönüllü göç ayrımı, hukuki durumuna göre yasal veya yasadışı göç ayrımı, süresine göre geçici, kalıcı veya yarı kalıcı göç olarak çeşitlendirildiği görülmektedir. Dolayısıyla bu kavramlar göçmenlerin göç etme amaçlarını belirlemede ve yerleştikleri bölgede tanımlanmalarında oldukça etkilidir. Birleşmiş Milletlerin (BM) tanımlarına bakıldığında uluslararası göçmenin açıkça bir tanımı bulunmamasına rağmen uzmanlar "göçün nedeni ve hukuki statüsünden bağımsız olarak ikamet ettiği ülkeden ayrılarak başka bir ülkeye giden kişi" tanımında fikir birliğinde olmuştur (Barışık, 2020, s.16). Burada göçmen kavramı ile oldukça çok karıştırılan ‘mülteci’ kavramını da açıklamak gereklidir. Dost (2014), mülteciyi “Vatandaşı olduğu devletin ülkesinde meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya

dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs” şeklinde ifade etmiştir. Yani mültecilikte göçmenlere kıyasla bir zorunluluk durumu söz konudur. Bu durumda mültecilerin, kendi vatanlarındaki yaşama hakları elinden alındığında, göçmenlerin ise hayat standartlarını daha iyiye taşımak amacıyla başka bir ülkeye gittikleri söylenebilir.

Dünyadaki tüm milletleri yakından veya uzaktan bir şekilde ilgilendiren göç sistemi, göçmen durumları ve sorunları bilimsel anlamda pek çok araştırmanın konusu olmuştur. Yapılan çalışmalarda (Ünsal, 2019; Tamer, 2020; Dost, 2021) genel anlamda, göçün çeşitleri, sebepleri ve sonuçları ele alınmakla birlikte göçmenlerin yaşadıkları sorunlar sosyal, siyasal ve ekonomik anlamda değerlendirilmiştir. Bu araştırma konularından birisi de göçmenlerin göç ettikleri bölgede aldıkları eğitim ve öğretim anlayışıdır. Türkiye, bulunduğu coğrafi konum nedeniyle birçok sınır komşusuna sahiptir. Dolayısıyla fazlasıyla göç alıp vermektedir. Özellikle Suriye’deki hareketlilik bu konuda Türkiye’yi oldukça etkilemiştir. “Arap Baharı” olarak Mısır’da başlayan ayaklanmanın etkisiyle 2011 yılında Suriye’de savaş başlamış ve oluşan iç çatışmalar sonucunda milyonlarca insan komşu ülkelere ve en çok da Türkiye’ye göç etmek zorunda kalmıştır. Türk Kızılay Göç Hizmetleri Direktörlüğü’ne göre (2021), ilk kez 29 Nisan 2011’de Hatay ilinden 260 kişilik bir grubun Türkiye’ye giriş yapmasıyla başlayan zorunlu göç dalgası giderek artmıştır. 2021 yılı Mart ayı itibarıyla, Türkiye’de yaşayan Suriyeli sığınmacıların sayısı yaklaşık 3,7 milyona yaklaşmıştır. Dünyadaki 5,6 milyon kayıtlı Suriyeli göçmenin % 66’sı Türkiye’dedir. Suriyelilerin bu yoğun göçü sonrası Türkiye, toplumsal uyum ve eğitim çalışmalarına odaklanmıştır (Duman, 2019). Çünkü artık Türkiye’nin kendi eğitim sisteminin içerisinde gelen göçmen sayısı da mücadelesi başlamıştır. Bu durum araştırmacılar için yeni bir kapı aralamıştır.

Tuncel ve Ekici (2019) yaptıkları çalışmada, Suriyelilerin göçüyle birlikte Türkiye’nin dış ve iç siyasetinde gerçekleşen etkilerini araştırmışlardır. Araştırmacılar, çalışma kapsamında yaşanan göç ile Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin ülke siyasetinde düşünsel, yasal, yapısal ve fonksiyonel yönelimlerdeki değişime etkisini belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın bulgularına göre, sosyal ve ekonomik alanın siyasallaşmasına aracılık eden bu göç hareketi, ülkede yeni bir siyasal ayrışma sürecinin yaşanmasına veya var olan ayrışma süreçlerinin aktifleşmesine aracılık etmiştir. Akın ve Bozbaş (2020), yaptıkları çalışmada Suriyelilerin Türkiye’ye göçünü sosyolojik boyutuyla ele almışlardır. Araştırmacılar, Suriyelilerin en yoğun olduğu illerde var olan sosyolojik durumu analiz etmiş ve göçmenlerin kültürel aidiyetlerini devam ettirme çabalarını belirlemeye çalışmışlardır. Ayrıca din, cinsiyet, kültür, etnik köken gibi değişkenleri yorumlamışlar ve göçmenlerin Türkiye’de buldukları bölgeyi kültürel ve sosyoekonomik anlamda etkilediklerini söylemişlerdir. Tunga, Engin ve Çağıltay. (2020) çalışmalarında Suriyeli göçmenlerin Türkiye’de yaşadıkları eğitim sorunlarını incelemişlerdir. Araştırmacılar, göçmenlerin yaşadıkları eğitim sorunlarını okula ulaşım imkanlarının düşüklüğü, Türkçe dili engeli ve nitelikli öğretmen sayısının azlığı olarak belirlemişlerdir. Gencer (2017) ve Morali (2018) ise çalışmalarında bu sorunları, eğitime erişim ve katılım sorunu, öğretmen sorunu, dil sorunu, koordinasyon eksikliği, müfredat ve öğretim materyalleri, fiziksel altyapı sorunları, yoksulluk, toplumsal kabul ve uyum sorunu kategorileri ile ifade etmişlerdir.

Araştırmaların genelinde göçün yarattığı veya etki ettiği sorunlar ele alınmıştır. Gerçekten de Suriyelilerin göçü ile gelen göçmen veya mültecilerin, Türkiye’deki eğitim, sağlık, ekonomi, sosyokültür gibi pek çok altyapıyı etkilediği aşikardır. Bélanger ve Saraçoğlu (2019), Türkiye’deki Suriyeli mülteci göçü ile ilgili akademik literatürdeki durumun genellikle uluslararası toplumun ve Türk devletinin verimli bir şekilde yönetmesi gereken başka bir “mülteci krizi” veya “göç krizi” olarak tasvir edildiğini söylemişlerdir. Dünya Bankası’nın (2019) yayınladığı rapora göre, kamuoyu araştırma anketleri dünyanın yakın tarihimizdeki en ciddi göç krizi ile karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Ancak göç verileri farklı bir tablo ortaya koymaktadır. Kapsamlı verilerin mevcut olduğu son yıl olan 2017 itibarıyla dünyada uluslararası göçmen sayısı 250 milyonun biraz üzerindedir.

Dünyada “Soğuk savaşın sona ermesinden bu yana yaşanan en kötü insani felaket” olarak tanımlanan Suriye iç savaşı, bugüne kadar, 18 yaşın altındaki 8.000'den fazla belgelenmiş çocuk ölümü de dahil olmak üzere 200.000'den fazla can kaybına yol açmıştır (Berti, 2015). Dünya ve özellikle de Suriye'nin komşuları olan ülkeler bu durumun üstesinden gelebilmek için hem hümanizm değerleri hem de kendi ülke değerleri bazında çalışmalar yürütmüştür. Örneğin, AB ile Türkiye arasında 18 Mart 2016'da imzalanan anlaşma, Suriyeli mülteci krizini ortaklaşa ele almaya ve Avrupa'ya düzensiz göçü ve mülteci göçünü yönetmeye yönelik çeşitli girişimleri özetlemektedir (Rygiel vd., 2016). Avrupa Komisyonu (European Council, 2016) çalışmalarıyla birlikte Türkiye, ülkedeki Suriyeli mültecileri yeniden yerleşim için Avrupa'ya göndermesi karşılığında geri dönen düzensiz göçmenleri kabul etmiştir. Böylece ölümcül sonuçlar doğuran düzensiz göçü durdurmanın ve daha düzenli bir yeniden yerleşim süreciyle değiştirmenin yolu aranmaya başlanmıştır.

Özellikle Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye gelmesiyle topluma uyum sağlamaları hususunda yapılan önemli çalışmalardan birisi de eğitim konusudur. İlk etapta Suriyelilerin geri dönecekleri varsayımından hareketle Suriyeli çocukların eğitimleri kısa vadeli çözümlerle karşılanmaya çalışılmıştır. En az 6 ay ikamet izni olan çocuklar için Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) yabancı uyruklu öğrencilere yönelik daha önce yayımlanan ‘Yabancı Uyruklu Öğrenciler’ konulu genelgesi kapsamında eğitim ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmıştır (MEB, 2010). Ancak bu durum ikameti olmayan öğrenciler için zorlaştığından 26 Eylül 2013 tarihli “Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri” başlıklı yayınlanan genelge ile süreç iyileştirilmeye çalışılmıştır. Böylece ikameti olmayan çocuklar için de eğitim öğretim dönemi başlamıştır. Suriyeli göçmenlerin sayılarındaki artışla birlikte yeni eğitim ihtiyaçları doğmuştur. Bu sebepten ötürü MEB 2014 yılında “Yabancılarla Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri” konulu genelgeyi yayınlamıştır. Bu genelgeyle Suriyeli çocukların eğitim hakkı güvence altına alınmış ve eğitime erişimlerini zorlaştıran koşullar kaldırılmıştır (Dinç Güzel, 2021, s.37).

MEB (2014) tarafından başlatılan çalışmalarla Suriyeli çocukların gittiği eğitim faaliyetlerini kapsayan kurumları kendi yetkisi altına almış ve kendi eğitim programını uygulamaya koymuştur. Yapılan bu çalışmada oluşturulan bakanlık ve il komisyonu geçici eğitim merkezleri kurmuşlardır. Geçici eğitim merkezlerinde verilen eğitimde ise bütünüyle “*Türk devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, güvenliğine ve menfaatlerine aykırı, Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerleri aleyhinde eğitim öğretim yapılamaz.*” anlayışı hakim olmuştur (MEB, 2014, s.4). Yani göçmenlerle yapılan eğitim öğretim sürecinde tamamen Türk anlayışı hakim olmuş ve oluşturulan programlar bu şekilde ilerlemiştir. Böyle bir durumda öğretimi yapan öğretmenler ve öğrenim gören Türk öğrenciler ile göçmen öğrenciler eğitim sisteminin araştırma konusu haline gelmiştir.

Göçmenlerin eğitim öğretim süreçleriyle ilgili incelenen araştırmaların (Quadır ve Çimen, 2018; Yurdakul ve Tok, 2018; Palaz, Çepni ve Kılcal, 2019; Dolapçı ve Kavgacı, 2020; Türnüklü, Özkan ve Tercan, 2021) problem cümleleri genel anlamda, öğretmenlerin göçmen öğrencilerin eğitiminde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri; öğretmenlerin göçmen öğrencilere yönelik tutumları; yerli öğrencilerin göçmen öğrencilere yönelik tutumları üzerine kurulmuştur. Örneğin; Aytaç (2021) yapmış olduğu araştırmada, Türkiye'deki göçmen çocukların yaşadıkları eğitim problemlerini temel alarak bir meta analiz çalışması yapmıştır. Araştırmacının elde ettiği bulgulara göre öğrencilerin Türkiye'de aldıkları eğitimlerde yaşadıkları sorunlar sırasıyla; eğitim sistemine uyum, psikolojik sorunlar, dil ve Türkçe eğitimi ve öğretmen faktörüdür.

Göçmenlerin barınma ve sağlık gibi yaşam haklarının yanı sıra eğitim öğretim hakları da oldukça önemlidir. Dolayısıyla bu durum eğitim öğretim sisteminin çatısı altında hem yerli öğretmen, öğrenci, yönetici ve velileri hem de göçmenleri doğrudan etkilemektedir. Bu araştırmada göç ve göçmenlere yönelik ilkökul düzeyindeki çalışmalar incelenmiş ve eğitim öğretim sistemindeki genel tutum ve algı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın amacı

kapsamında göçmenlerin eğitimlerindeki genel durumu belirlemek ve yaşanan/yaşanabilecek sorunlara çözüm getirmek için işin temeli olan ilkökul düzeyindeki çalışmaların incelenmesi gerekli görülmüştür.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma betimsel tarama modelinde bir araştırmadır. Betimsel araştırmalar; olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışır. Bu sayede onları iyi anlayabilme, gruplayabilme olanağı sağlanır ve aralarındaki ilişkiler saptanmış olur (Kaptan, 1998). Betimsel tarama modelinde yapılan bu çalışmada doküman incelemesi tekniğinden yararlanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması planlanan olgu veya olgularla bilgiler sunan yazılı materyallerin analiz edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Ayrıca doküman incelemesi, araştırmaya zaman açısından kolaylık sağlamanın yanında araştırılan konuya doğrudan yoğunlaşmasını sağlamaktadır (Ekiz, 2015). Yapılan bu çalışmayla göç ve göçmenlerle ilgili eğitim süreçlerini özellikle ilkökul eğitimi kapsayan çalışmaların incelenmesi amaçlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Göç ve göçmenlere yönelik ilkökul eğitimi süreçlerini kapsayan çalışmaların incelenmesi için Göktaş ve diğerleri (2012a) tarafından kullanılan ve orijinali Sözbilir, Kutu ve Yaşar (2012) tarafından geliştirilen “Yayın Sınıflama Formu”ndan yararlanılmıştır. Kılıç-Çakmak ve diğ. (2013) tarafından yapılan çalışmada da bu form kullanılmıştır. Ancak her üç çalışmada eğitim bilimleri ve alt alanlarına ilişkin makaleleri tasnif etmek için kullanılan bu form üzerinde birtakım değişiklikler yapılmıştır. Yapılan bu çalışmada da araştırmacılar tarafından çalışmanın amaç ve içeriğine uygun olarak form üzerinde birtakım değişiklikler yapılmıştır. Formda “makale” kelimesi yerine “çalışma” kelimesi kullanılmıştır. Forma yayım türü ve öneri başlığı eklenmiş, var olan diğer başlıklar altında eklemeler (uzaktan eğitim faaliyetleri, doküman incelemesi vb.) ve birleştirmeler (amaçlı örnekleme vb.) yapılarak forma son hali verilmiştir. Son hali verilen form, çalışmanın yayım türü, araştırma türü, konusu, yöntemi, veri toplama araçları, örnekleme, veri analiz yöntemi ve öneriler şeklinde sekiz bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın güvenilirliğini artırmak için incelenen çalışmaların sınıflandırılmasında araştırmacılar grup içerisinde tartışmış, sınıflandırmalarla ilgili ortaya çıkan anlaşmazlıklar çözümlenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Ulusal Tez Merkezi veri tabanında detaylı tarama kısmında konu “Göç ve Göçmen” seçilerek ve “Eğitim sürecinde Göç” kelimesi tez adında aratılarak ortaya çıkan tezler incelenmiş ve ilkökul düzeyine yönelik 25 tez çalışması dâhil edilmiştir. Ayrıca yabancı kaynaklar için “Migration” ve “Immigration and Migration in Education Process”, Türkçe kaynaklar için de “Göç ve Göçmen” ve “İlkökul ve Eğitim” anahtar kelimeleriyle veri tabanları (Asos İndex, Ebscohost, Eric, TR Dizin, Google Scholar vb.) taranmış, sadece ilkökul düzeyine yönelik yapılan araştırmalar çalışmaya dahil edilmiştir. Bunun yanında “Göç ve Göçmen” anahtar kelimesiyle de veri tabanları ayrıca taranmış, ilkökulda yapılan ve önceki tarama ortaya çıkan araştırmalardan farklı olanlar araştırmalar da çalışmaya eklenmiştir. Yapılan taramalar sonucunda 2015 ve 2022 yılları arasında eğitim alanında

ilkokul düzeyine yönelik Türkiye’de 40, yurt dışında ise 7 olmak üzere toplam 47 makale ve tez çalışmasına ulaşılmış ve incelenmiştir.

Bu çalışmada, elde edilen verilerin değerlendirilmesinde betimsel analiz ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. Göç ve Göçmenlerin eğitim süreci ile ilgili ilkökul düzeyine yönelik yapılan 22 makale ve 25 tez çalışması tasnif edilerek yayımlandığı üniversite, yayınlanma yılı, araştırma türü, yöntemi, veri toplama teknikleri, verilerin analizi, seçilen örneklem grubu, çalışmaların tartışma ve öneri boyutları, çalışma ve önerilerin konu dağılımları temel kategorileri altında analiz edilmiştir. Bu kategorilerden öneriler başlığında içerik analizi kullanırken diğer başlıklarda betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz, araştırma sürecinde kullanılan görüşme, gözlem ya da belge gibi veri toplama araçlarında bulunan soru veya konu temelinde yapılan analizdir (Ekiz, 2015). İçerik analizinde ise, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak temel amaçtır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucunda keşfedilebilir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Falkingham ve Reeves (1998) de içerik analizinin, yayın yığınlarının değerlendirilmesi için kullanılan yeni bir yöntem olduğunu ifade etmiştir. Çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğin sağlanmasında değerlendirilen çalışmalar araştırmacıların görüş birliğine dayalı olarak analiz edilmesine dikkat edilmiş ve görüş birliği sağlanmıştır. Analiz edilen çalışmaların belirlenen kategorilere dayalı bir şekilde tekrarlanma sıklıkları hesaplanmış ve bu bilgilere dayalı bir şekilde yorumlanmaya çalışılmıştır. Bazı çalışmalarda araştırmanın yöntemi, örnekleme ve veri analiz yönteminin belirtilmediği görülmüştür.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde ilkökul bazında yapılan göçmenlere yönelik incelenen ve kategorize edilen çalışmalar bulgularlandırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, yayımlanan üniversite, yayım yılı, yayım türü, araştırma türü, araştırmanın konusu, araştırma yöntemi, veri toplama araçları, çalışılan örneklem grubu, veri analiz yöntemi ve öneriler başlıkları ile kategorize edilerek bulgular analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, frekans ve yüzdellik sonuçları şeklinde tablolastırılmış ve yorumlanmıştır.

Tablo 1. Çalışmanın yayımlandığı üniversitelere göre dağılımları

Üniversiteler	Frekans (f)	Yüzdellik (%)
Sakarya Üniversitesi	3	6,38
Bursa Uludağ Üniversitesi	3	6,38
Cumhuriyet Üniversitesi	2	4,25
Akdeniz Üniversitesi	2	4,25
Kastamonu Üniversitesi	2	4,25
İstanbul Üniversitesi	2	4,25
Necmettin Erbakan Üniversitesi	2	4,25
Adnan Menderes Üniversitesi	2	4,25
Ahi Evran Üniversitesi	2	4,25
Gazi Üniversitesi	2	4,25
Hacettepe Üniversitesi	1	2,12
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	1	2,12
Balıkesir Üniversitesi	1	2,12
Niğantaşı Üniversitesi	1	2,12
İstanbul Teknik Üniversitesi	1	2,12
Kırıkkale Üniversitesi	1	2,12
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	1	2,12

İstanbul Medeniyet Üniversitesi	1	2,12
Ankara Üniversitesi	1	2,12
Çukurova Üniversitesi	1	2,12
Karabük Üniversitesi	1	2,12
Anadolu Üniversitesi	1	2,12
Pamukkale Üniversitesi	1	2,12
Marmara Üniversitesi	1	2,12
Mersin Üniversitesi	1	2,12
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	1	2,12
Dokuz Eylül Üniversitesi	1	2,12
Ömer Halis Üniversitesi	1	2,12
MEB	1	2,12
University of Leuven	1	2,12
Migration Policy Institute	1	2,12
University of Nottingham	1	2,12
University of Rajshahi	1	2,12
University of Kwazulu-Natal	1	2,12
University of Melbourne	1	2,12
Toplam	47	100

Tablo 1 incelendiğinde göç göçmenlere yönelik ilkökul alanında yapılan tez ve makale çalışmalarının yayınladığı 40 üniversite görülmektedir. Buna göre ilgili konu hakkında en fazla (f=3) yayın yapan üniversiteler Sakarya Üniversitesi ve Bursa Uludağ Üniversitesi'dir.

Tablo 2. Çalışmaların yayımlandığı yıllara göre dağılımları

Yıl	Frekans (f)	Yüzdellik (%)
2015	1	2,12
2016	3	6,38
2017	5	10,6
2018	5	10,6
2019	15	31,9
2020	13	27,6
2021	5	10,6
Toplam	47	100

Tablo 2'ye bakıldığında, ilkökul düzeyinde göç ve göçmenlere yönelik çalışmaların en çok 2019 yılı (f=15) ve en az çalışmanın olduğu yıl ise 2015 yılıdır (f=1).

Tablo 3. Çalışmaların araştırma türlerine göre dağılımları

Araştırma Türü	Frekans (f)	Yüzdellik (%)
Nitel	30	63,8
Nicel	13	27,6
Karma	4	8,5
Toplam	47	100

Tablo 3'e göre incelenen çalışmaların araştırma türlerinin en fazla nitel araştırmalarda (% 63,8) yapıldığı görülmektedir. Bunu % 27,6'lık oranla nicel araştırmalar takip ederken en az uygulanan araştırma türünün karma araştırmalar (% 8,5) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Çalışmaların yöntem ve türlerine göre dağılımları

Yöntem	Türü	Frekans (f)	Yüzdellik (%)
Nitel	Olgu Bilim	16	34
Nicel	Betimsel	15	32
	Karşılaştırmalı	13	27,6
Karma		3	6,4
Toplam		47	100

Tablo 4’te incelenen çalışmalarda kullanılan nicel ve nitel araştırma yöntemlerinden hangi türlerin kullanıldığı görülmektedir. Buna göre çalışmaların büyük oranda (%70,1) nicel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma türü (%42,5) ve karşılaştırmalı ilişki araştırma türünün (%27,6) kullanıldığı gözlenmektedir. Buna en yakın oranın ise nitel araştırma yöntemlerinden olan olgu bilim (%23,4) araştırma türü olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5. Çalışmaların veri toplama tekniklerine göre dağılımları

Veri Top. Tek.	Frekans (f)	Yüzdellik (%)
Görüşme	25	53,1
Doküman	5	10,6
Anket	13	27,6
Birden fazla(görüşme+anket)	4	8,5
Toplam	47	100

Tablo 5 incelendiğinde ilkökul düzeyinde göç ve göçmenlere ilişkin incelenen çalışmalarda veri toplama tekniği olarak büyük oranda (% 53,1) görüşme tekniği kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca çalışmalarda en az oranda nicel ve nitel veri toplama tekniği olan birden fazla tekniğin kullanıldığı görülmektedir. Buna göre en az oranda (%8,5) görüşme ve anket uygulaması birlikte kullanılmıştır.

Tablo 6. Çalışmaların örneklem grubuna göre dağılımları

Örneklem Grubu	Frekans (f)	Yüzdellik (%)
Öğretmen	19	46,3
Öğrenci	9	21,9
Yönetici	2	4,8
Birden fazla (Öğretmen, Öğrenci Yönetici, Veli)	11	26,8
Toplam	41	100

Tablo 6’da incelenen çalışmalarda araştırmaların kendi çalışmaları için seçtikleri örneklem grupları gösterilmiştir. Buna göre çalışmaların genel olarak öğretmenler ile yapıldığı görülmüştür. Bu durumu takiben önemli oranda (%26,8) örneklem grubu içerisinde öğretmen, öğrenci, yönetici ve velilerin olduğu birden fazla örneklem gruplarıyla çalışıldığı saptanmıştır.

Tablo 7. Çalışmaların veri analizi yöntemlerine göre dağılımları

Veri Analiz Yön.	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Nicel (Kestirimsel)	15	31,9
Nitel (Betimsel+ İçerik)	29	61,7
Birden fazla(nicel+nitel)	3	6,38
Toplam	47	100

Tablo 7’de araştırma bazında incelenen çalışmalarda kullanılan veri analizlerinin frekans ve yüzdeler oranları bulunmaktadır. Buna göre çalışmaların %61,7 gibi büyük bir oranda nitel veri analizi yöntemlerinden betimsel analiz ve içerik analizi kullanıldığı, %31,9 oranıyla da nicel veri analiz yöntemlerinden kestirimsel analiz kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 8. Çalışmaların tartışma boyutlarına göre dağılımları

Tartışma	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Tek Boyutlu	25	53,2
İki Boyutlu	16	34
Üç ve Daha Fazla	6	12,8
Toplam	47	100

Tablo 8’de incelenen çalışmalardaki tartışmaların kaç boyutlu olduğu gösterilmiştir. İncelenen çalışmalarla ilgili tartışmaların % 53,1 oranında tek boyutlu olarak tartışıldığı görülmüştür.

Tablo 9. Çalışmalarda yer alan önerilere göre dağılımları

Öneriler	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
İki Boyutlu	24	51
Üç ve Daha Fazla Boyutlu	22	46,8
Yok	1	2,2
Toplam	47	100

Tablo 9 ile incelenen çalışmalardaki önerilerin kaç boyutlu olduğu gösterilmiştir. Araştırma sonuçlarına ilişkin olarak, iki boyuta yönelik önerilerin (%51) en fazla yapılan öneriler olduğu bulunmuştur. Ona en yakın oranda (%46,8) üç ve daha fazla boyuta ilişkin önerilere ulaşılmıştır. Ayrıca incelenen çalışmaların 1 tanesinde herhangi bir öneriye rastlanılmamıştır.

Tablo 10. Çalışmalarda yer alan konuların dağılımları

Konular	Frekans (f)	Yüzdeler (%)
Eğitim	29	61,7
Kültürel Paylaşımlar	11	23,4
Dil Öğrenimi	3	6,4
Sağlık ve Spor	4	8,5
Toplam	47	100

Tablo 10’da gösterilen veriler, incelenen tez ve makalelerin ana temasını ve odaklanılan konuların dağılımlarıdır. İncelenen çalışmaların %61,7’lik gibi büyük bir oranda eğitim alanına ilişkin konular üzerinde olduğu görülmektedir. Çalışmaların %23,4’lük kısmı göçmen ve mülteciler ile yerlilerin yaşamış oldukları kültürel paylaşımları içermektedir. %8,5

oranındaki araştırmalarda ise göçmen ve mültecilerin sağlık sorunları ve spora yönlendirilmesiyle ilgili çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca %6,4 oranla en az göçmen/mültecilerin dil öğrenimi konusuyla ilgili çalışmaların olduğu gözlenmektedir.

Tablo 11. İncelenen çalışmaların sunduğu önerilerin konu dağılımları

Öneri Konuları	Frekans (f)	Yüzdellik (%)
Çalışmaların Genişletilmesi	22	22,4
Kültür Çalışmaları	22	22,4
Dil İyileştirmeleri	19	19,5
Uygulama Çalışmaları	35	35,7
Toplam	98	100

Tablo 11 ile incelenen çalışmaların ulaştıkları sonuçlar ışığında bundan sonra yapılması gereken önerilerin konu dağılımı verilmiştir. Tabloda yer alan öneri dağılımları birden fazla boyutta olduğu için frekans ve yüzdellikler bu durumu göz önüne alarak oluşturulmuştur. Tabloya göre incelenen araştırmaların %35,7 gibi büyük bir kısmı hizmet içi eğitim, politik iyileştirmeler, sosyal destekler vs. gibi uygulama çalışmalarının yapılmasını önermiştir. Araştırmaların %22,4 oranında yapılan çalışmalar, benzeri ve daha derin boylamsal araştırmalar yapılarak halihazırdaki çalışmaların genişletilmesi önerilmiştir. Yine %22,4'lük bir kısmı göçmen ve mülteciler ile yerlilerin kültürleşmeye dair yaşantılarının geliştirilmesine ilişkin çalışma önerilerinde bulunmuştur. İncelenen araştırma önerilerinin %19'u ise göçmen ve mültecilere yönelik dil iyileştirme çalışmalarının yapılması yönündedir. Öneri konu başlıkları adı altında yapılan çalışmaların detaylarına tartışma, sonuç ve öneriler kısmında yer verilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Göç ve göçmenlere yönelik ilkokul eğitimi süreçlerini kapsayan ve 2015-2022 yılları arasında yapılan çalışmaların incelendiği bu araştırmada, 25 tez çalışması ve 22 makale çalışması olmak üzere toplam 47 çalışma değerlendirilmiştir. İncelenen çalışmaların %85 oranında Türkçe ve %15 oranında ise İngilizce olarak yayınlandığı görölmüştür. İncelenen araştırmalarda göç ve göçmenlere ilişkin ilkokula yönelik çalışmaların en fazla Sakarya Üniversitesi ve Bursa Uludağ Üniversitesi'nde yapıldığı belirlenmiştir. Genel anlamda konuya ilişkin araştırmaların en fazla 2019 yılında yapıldığı tespit edilmiştir.

İçerik analizi yapılan çalışmaların %63,8 gibi büyük bir oranda nitel çalışmalar olduğu gözlemlenmiştir. Çalışmaların %34'ü olgu bilim çalışması fenomenoloji olarak yapılmıştır. %32'lik oranla nicel araştırmalarda betimsel araştırma türü ve %27,6 oranla nicel araştırmalardan karşılaştırmalı araştırma türü kullanılmıştır. Ayrıca çalışmaların %6,4'ü hem nicel hem de nitel çalışmaların birlikte kullanıldığı karma yöntemle yapılmıştır. Bu nitel çalışmaların %53,1'i yarı yapılandırılmış görüşmeler ile ilgili örneklemeden veri toplanarak yapılmıştır. Kullanılan bir diğer nitel araştırma yöntemi de %10,6'lık oranla doküman inceleme yöntemidir. Araştırmacılar, ilkokul ve ortaokul bazında göçmenlere ilişkin ekonomik, sosyal, siyasi dokümanlarını incelemiş ve bu konularla ilgili önerilerde bulunmuşlardır.

İncelenen araştırmaların örnekleme gruplarına bakıldığında %46,3'ünün öğretmenler olduğu belirlenmiştir. Bunu takiben araştırmaların, %26,8'inin ise öğretmenler, öğrenciler, okul yöneticileri ve velilerden oluşan birden fazla örnekleme grupları ile yapıldığı görölmüştür. Ayrıca diğer örnekleme gruplarının da %21,9 oranla öğrenciler, %4,8'lik oranla ise okul yöneticileri olduğu saptanmıştır.

İçerik analizi yapılan araştırmaların veri analiz yöntemleri incelendiğinde en çok oranda nitel çalışma yapıldığı için analiz yöntemlerinin de nitel analizlerden içerik analizi olduğu görülmüştür. Çalışmaların %61,7 gibi büyük bir oranı nitel veri analizi yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Diğer çalışmalarda ise %31,9'u nicel veri analizi yöntemlerinden kestirimsel analiz ve %6,3'u her iki analiz yönteminin de kullanılmıştır.

İçerik analizi yapılan araştırmalarla ilgili olarak tartışmaların boyutları genel anlamda, göçmenlere ilişkin yapılan ilkokuldaki çalışmaların iyileştirilmesine ve bu çalışmaların bizzat muhatabı olan öğretmen, öğrenci, okul yöneticileri ve velilere yönelik daha verimli işler yapılmasına daırdır. İncelenen çalışmalardaki tartışmaların %53,2 oranında tek boyutlu olarak tartışıldığı görülmüştür. Bu durum analiz edildiğinde göçmenlere yönelik devlet politikaları ve eğitim sistemine dair tartışmaların az olduğu görülmüştür. Ayrıca yapılan içerik analizinde araştırmaların sonunda getirilen öneriler; eğitim sistemi, devlet politikaları, karar alıcılar ve araştırmacılar olarak gruplandırılmıştır. Çalışmalardan %51'inin eğitim sisteminde yer alan kişilerin ve sisteme yönelik yapılabilecek iyileştirme ve çalışmalara yönelik iki boyutlu öneriler sunduğu görülmüştür. Buna yakın bir oranla %46,8'inin ise üç ve daha fazla boyutta öneriler sunan çalışmalar olduğu belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda incelenen çalışmaların genel olarak nitel araştırma çalışmaları olduğu görülmüştür. Çalışmalarda, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji, yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılarak yapılan çalışmalar oldukça fazladır. Bu anlamda düşünüldüğünde küçük örneklem gruplarıyla yapılmış çalışmalara büyük örneklem gruplarının olduğu ilkokul düzeyindeki çalışmaların eklenmesi alan yazına zenginlik katacaktır. Böylece ülke genelinde ilkokul düzeyindeki göçmenler, öğretmenler, yöneticiler ve veliler hakkında geniş çaplı bir sonuca ulaşmak mümkün olabilir.

Araştırma sonucunda, çalışmalarda kullanılan örneklem gruplarının genel olarak öğretmenler olduğu görülmektedir. Öğretmenler ile yapılan görüşmeler sonucunda göçmen öğrenciler ve eğitim öğretim sistemi hakkında genellemeler yapılmıştır. Oysa öğretmenler, eğitim öğretim masasının sadece bir ayağını oluşturmaktadır. Sistem hakkında genel bir yargıya ulaşabilmek için hem öğretmenlerle hem de sistemin diğer ayaklarını oluşturan öğrenci, yönetici, veliler ve karar alıcılar hakkında da fikir sahibi olmak önemlidir. Bu bağlamda içerisinde yerli ve göçmen öğrencilerin, okul ve devlet yöneticilerinin ve velilerin de bulunduğu çalışmaların daha fazla yapılması geleceğe yönelik iyileştirmelerde faydalı olacaktır. Kabul etmek gerekir ki ülkelerde göçmenler yaşamaktadır ve her insan gibi onların da barınma, sağlık ve eğitim gibi temel yaşam hakları vardır. Bu haklardan olan eğitim öğretim hakkını da yerli vatandaşlarla birlikte en verimli şekilde almaları her iki taraf için de ehemmiyetlidir.

Araştırma sonucunda ilkokula yönelik göçmen çalışmalarının en fazla 2019 yılında yapıldığı saptanmıştır. Özellikle 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaşla birlikte Türkiye'de artan Suriyeli göçmen sayısı giderek artmıştır. Bu durumda 2011 yılından itibaren Suriyeli ilkokul öğrencisi barındıran ülkemizde yapılan çalışmaların yaklaşık sekiz yıl sonra yoğunlaşması konunun dikkatlerden kaçması fikrini doğurmaktadır.

Araştırma sonucunda çalışmaların geneli nitel araştırma olduğu için kullanılan veri analizi yöntemlerinin de nitel olduğu belirlenmiştir. Çoğunlukla görüşme yöntemi kullanılan çalışmalarda örneklem bazında seçilen kişilerin görüşleri alınmış ve içerik analizine göre kategorize edilerek analiz edilmiştir. Dolayısıyla ilkokul düzeyinde göçmenlerle yapılan araştırmalarda zayıf kalan çalışmaların geniş çaplı örneklemle yapılan araştırmaların teşvik edilmesi gerektiği ihtiyacı ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca yerli ve göçmen öğrenciler, öğretmenler, veliler, okul yöneticileri, karar vericiler, politikacılar, eğitim öğretim sisteminin tüm tabakalarında bulunan kurum ve kuruluşlar, uluslararası eğitim öğretim çalışmalarını takip eden kuruluşların amacına uygun seçilen geniş örneklemle nitel ve nicel çalışmaların kullanıldığı karma model çalışmalar yapmak ve geniş çapta veri elde etmek konuya ilişkin zengin bir literatür kaynağı

oluşturabilir. Bu anlamda yapılan çalışmaların arttırılması ve göç yönetimini de içeren multi-disipliner çalışmaların yapılması ve yayınlanması bu alanda sosyal, siyasi ve ekonomik anlamda alınan önlem ve iyileştirmelerde faydalı olabilir.

Araştırma kapsamında incelenen çalışmaların, odaklandıkları konuların dağılımları ve buldukları sonuçlar ışığında sundukları öneri konu başlıkları analiz edilmiştir. Araştırmaların üzerinde durdukları konular genel olarak eğitim, kültürel paylaşımlar, dil öğretimi ve sağlık-spor olarak adlandırılmıştır. Üzerinde en fazla çalışma yapılan eğitim konusu (%61,7), içerisinde göçmen, mülteci ve yerli öğrencileri/velileri, öğretmen ve yöneticilerin yaşadıkları deneyim ve sıkıntıları dile getirmek amacı taşımaktadır. Yerli ve göçmenlerle olan eğitim sisteminin güncel durumlarını birinci ağızdan açıklamaya çalışan araştırmalarda aslında bu durumların sebep ve sonuçları irdelenmiştir. Bu bulgu ile Saka ve Çelik'in (2022) yapmış olduğu çalışmadaki kapsayıcı eğitimle mülteci öğrencilerin bilgi, farkındalık, tutum ve iletişim alanlarında öğretmenlerin niteliklerinin geliştirilmesi ve mevcut sorunlara çözüm arayışı bir nevi örtüşmektedir. Eğitim konusundan sonra üzerinde en fazla çalışılan araştırma konusu ise kültürel paylaşımlardır (%23,4). Bu konu çerçevesinde yapılan araştırmalar göçmen ve mültecilerin yerleşmesi ve yerli halk ile olan ilişkilerinin artması sonucu oluşan durum, yenilik ve zorlukları ele almışlardır. Gerek okullardaki öğrenci öğretmen ve yönetici üçgeninde gerekse velilerin de dahil olduğu kültürel aktarımların doğurduğu sonuçlar araştırmaların odak noktası haline gelmiştir. Yapılan araştırmaların %8,5 oranında göçmen/mülteci öğrencilerin göç ettikten sonra yaşadıkları sağlık problemlerinin sebeplerine ve spor gibi gerekli becerileri geliştirerek yerleştikleri ülkelerde sağlıklı yaşamlarına devam etme gibi konular bulunmaktadır. Geriye kalan %6,4 oranındaki çalışmalarda ise göçmen/mülteci öğrencilerin dil öğrenimine ilişkin yaşadıkları durum ve zorluklar araştırmaların genel çerçevesini çizmektedir.

Araştırma kapsamındaki çalışmaların konularının yanı sıra kendilerinden sonraki araştırmacı ve uygulayıcılara yönelik sundukları öneriler de incelenmiştir. İncelenen araştırmalardaki öneriler, birden fazla boyuta denk geldiği ve hemen her çalışmada birden fazla öneri olduğu için bulguların yazımında incelenen araştırma sayısından fazlası kadar öneri konusu elde edilmiştir. Buna göre yapılan araştırmalardan elde ettikleri bulgular sonucunda yaptıkları öneriler dört başlık altında toplanmıştır. Bunlar; çalışmaların genişletilmesi, kültürel çalışmalar, dil iyileştirmeleri ve uygulama çalışmalarıdır. Araştırmaların %35,7 gibi önemli bir oranı özellikle eğitim alanında öğretmenlere yönelik olan hizmet içi eğitim, bakanlıklara ilişkin kalkındırma çalışmaları, göçmen/mülteci öğrenci ve velilere yönelik yapılan hizmetler gibi daha çok uygulama içeren önerilerde bulunmuştur. Uygulama çalışmalarına ek olarak %19,5 gibi bir oranda göçmen/mülteci öğrencilerin dil öğrenmesi konusuna ilişkin çalışmaların hızlandırılması ve yeni çalışmaların gündeme gelmesi yer almaktadır. Araştırmalardaki bir diğer öneri konusu ise %22,4 oranında kültürel çalışmalardır. Bu önerileri yapan araştırmacılar, göçmen/mültecilerin sosyoekonomik düzeylerinin iyileştirilmesine ve onların yerli kültür ile olan uyumu yakalamasına ve toplumla uyum ve kültürlenmenin en sağlıklı şekilde geçirilmesine yönelik yapılması gereken çalışmalardan bahsetmişlerdir. Ayrıca araştırmaların %22,4'lük kısmında ise elde edilen bu kapsam ve verilerin daha derinlemesine ilişkilendirilmesi veya başka örneklerle de çalışılması gibi yatay ve dikey yönde çalışmaların genişletilmesine yönelik öneriler bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında göçmen/mülteci konusu, tüm dünya ülkelerinde devamlılığı olan ve her geçen gün daha da iyileştirilmeye ihtiyacı olunan konular arasında olduğu aşikardır.

Bu araştırmanın bulgularına dayalı olarak elde edilen sonuçlardan biri de göçmenlerin başta eğitim problemleri olmak üzere yaşadıkları tüm sorunlar ve göç kabul eden ülke toplumu ile uyum süreçlerinde karar alıcıların ve tüm mekanizmaların birlikte koordineli bir şekilde çalışmasının gerekliliğidir. Göç ve göçmen olgusu artık tüm dünya toplumlarını yakından ilgilendiren bir konu haline gelmiştir. Bu süreci doğru ve sağlıklı yürütmek adına

bilimsel çalışmaların içerik ve meta analizi sonuçlarından elde edilen verilerin dikkate alınması ve sonuçlara dayalı boyamsal çalışmaların kurgulanması son derece önemli olacaktır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Yazar Katkı Beyanı: Birinci Yazar: %50, İkinci Yazar: %50.

Araştırma Yayın Etiği: Bu çalışmanın hazırlanma ve yazım sürecinde “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş olup; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Akın, M. H., & Bozbaş, G. (2020). Suriye’den Türkiye’ye Göçün Sosyolojik Sonuçları: Suriyeli Göçmenler Üzerine Uygulamalı Bir Saha Araştırması. *Liberal Düşünce Dergisi*, 25(97), 47-65.
- Aytaç, T. Türkiye’de Ki Suriyeli Çocukların Eğitim Sorunlarına Bir Bakış: Bir Meta-Analiz Çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 173-193.
- Barışık, S. (2020). Göç Kavramı, Tanımı ve Türleri. Salih Barışık (Ed.), *Küreselleşen Dünyada Fırsat Eşitliği Arayışında Uluslararası Göç ve Türkiye’nin Suriye Deneyimi* içinde (1-25). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bélanger, D., & Saracoglu, C. (2019). Syrian refugees and Turkey: Whose “crisis”. *The Oxford Handbook of Migration Crises*. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190856908.013>, 67.
- Berti, B. (2015). The Syrian refugee crisis: Regional and human security implications. *Strategic Assessment*, 17(4), 41-53.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F., (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi
- Dinç Güzel, H. (2021). *Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Göçmenlerin Sorunları ve Suriyeli Göçmenlere Yönelik Kamu Politikaları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Dolapcı, E., & Kavgacı, H. (2020). Öğretmenlerin Çok Kültürlü Özyeterlik Algısı ve Okul İklimi ile Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 52(52), 687-706.
- Duman, T. (2019). Toplumsal Uyum İçin Eğitimin Önemi: Türkiye’deki Suriyeliler Örneği. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (41), 343-368.
- Dost, S. (2014). Ulusal Ve Uluslararası Mevzuat Çerçevesinde Ülkemizdeki Suriye’li Sığınmacıların Hukuki Durumu. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1), 27-69.
- Dost, S. (2021). AVRUPA’YA İKİNCİ KAVİMLER GÖÇÜ (MÜ?): SORUNLAR, FIRSATLAR, TEHDİTLER, ÇÖZÜMLER. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(4), 1-21.
- Dünya Bankası. (2019). *Göç ve Beyin Göçü Ekonomik Güncelleme Raporu*. Erişim Adresi: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/551261580801381893/pdf/Migration-and-Brain-Drain.pdf>
- Ekiz, D. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erder, Sema (1986). *Refah Toplumunda “Getto” ve Türkler*, İstanbul: Teknografik Matbaacılık.

- European Council (2016,03,18). *EU-Turkey statement*. Erişim Adresi:
<http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18-eu-turkey-statement/>
- Falkingham, L.T. ve Reeves, R. (1998). Context analysis- a technique for analysing research in a field, applied to literature on the management of R and D at the section level. *Scientometrics*, 42(2), 97-120.
- Gencer, T. E. (2017). Göç ve eğitim ilişkisi üzerine bir değerlendirme: Suriyeli çocukların eğitim gereksinimi ve okullaşma süreçlerinde karşılaştıkları güçlükler, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(54).
- Göç Terimleri Sözlüğü. (2009). Uluslar Arası Göç Hukuku. Editör Bülent Çiçekli, Iom Uluslar Arası Göç Örgütü.
- İçduygu, A. ve Sirkeci, İ. (1999). “Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde Göç Hareketleri”, *75 Yılda Köylerden Kentlere*, Oya Baydar (der.), İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Tekışık Web Ofset Tesisleri, Ankara.
- Kılıç, M. ve Cakmak, M. (2013). Concept maps as a tool for meaningful learning and teaching in chemistry education. *International journal on new trends in education and their implications*, 4(4), 152-164.
- MEB. (2010). *Yabancı Uyruklu Öğrenciler Genelgesi*. Erişim Adresi:<http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/967.pdf>
- MEB. (2014). *Yabancılarla Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri*. Erişim Adresi:
<http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf>
- OECD. (2009). *Uluslararası Göç: Küreselleşmenin insani yüzü*. Erişim Adresi:
<https://www.oecd.org/insights/43569201.pdf>
- Palaz, T., Çepni, O., & Kılcan, B. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Mülteci Öğrencilere Yönelik Düşüncelerinin ve Tutumlarının Belirlenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 14(3).
- Quadir, S. E., & Çimen, L. K. (2018). Türk vatandaşlarının Suriyeli sığınmacılarla ilgili görüşleri (Konya ili örneği).
- Rygiel, K., Baban, F., & Ilcan, S. (2016). The Syrian refugee crisis: The EU-Turkey ‘deal’and temporary protection. *Global Social Policy*, 16(3), 315-320.
- Saka, D., & Çelik, S. (2022). Mülteci Eğitiminin Bir Temeli Olarak Kapsayıcı Öğretmen Nitelikleri: Türk Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Bir Çerçeve İncelemesi. *EĞİTİM VE BİLİM*, 47(209).
- Sözbilir, M., Kutu, H., ve Yasar, M.D. (2012). *Science education research in Turkey: A content analysis of selected features of papers published*. In J. Dillon ve D. Jorde (eds.), *The World of Science Education: Handbook of Research in Europe* (pp. 1-35). Rotterdam: Sense publishers
- Tamer, M. (2020). Göç, göçün nedenleri ve uluslararası göç üzerine kavramsal bir analiz. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(60), 2808-2818.
- Tuncel, G., & Ekici, S. (2019). Göçün siyasal etkisi: Suriyeli göçmenlerin Türkiye siyasetine etkisi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 48-72.
- Tunga, Y., Engin, G., & Çağiltay, K. (2020). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitiminde karşılaşılan sorunlar üzerine bir alanyazın taraması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 317-333.
- Türk Kızılay Göç Hizmetleri Direktörlüğü (TKHD). (2021). Suriye İnsani Yardım Operasyonu Raporu. Erişim adresi:<https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/subat-2021-suriye-krizi-insani-yardim-operasyonu-raporu-29-03-2021-98097072.pdf>
- Türnüklü, A., Özkan, Ö. S., & Tercan, M. (2021). İlkokul Sınıf Öğretmenlerinin Türkiyeli ve Suriyeli Öğrencilerin Birbirlerine İlişkin Tutumlarına Yönelik Deneyimleri: Gruplararası Tutum.
- Ünsal, A. (2019). Uluslararası Göç Kavramı ve Uluslararası Göçün Ülke Ekonomileri Üzerinde Muhtemel Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, (18), 50-61.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yurdakul, A., & Tok, T. N. (2018). Öğretmen gözüyle göçmen/mülteci öğrenci. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 46-58.

Extended Summary

Purpose

With the inadequate living conditions, people move towards more suitable environments for themselves and their families. This mobilization, in other words migration, peace and tranquility takes place when opportunities such as living, housing, health and education are better in these homelands. The migration requires a mental and physical infrastructure, and it is not easy to create this infrastructure. Everyone who migrates has goals that they have acquired either voluntarily or compulsorily. Immigrants who migrate from their own countries to other countries for various reasons make an effort to hold on to life here and to meet their emotional, mental and physical needs. The immigrants, who try to create the most suitable standard of living for themselves and their families, experience the process of adapting to factors such as language, culture, ethical values, social, economic, political and cultural structures of the country they settle in.

The immigration system, immigrant situations and problems, which are somehow related to all nations in the world, have been the subject of many scientific studies. In the studies carried out, in general terms, the problems of immigrants were evaluated in social, political and economic terms, while dealing with the types, causes and consequences of migration. One of these research topics is the education and training approach that immigrants receive in the region they migrated to. Turkey has many border neighbors due to its geographical location. Therefore, it gives and receives a lot of immigration. Particularly, the mobility in Syria has greatly affected Turkey in this regard. With the effect of the uprising that started in Egypt as "The Arab Spring", the war started in Syria in 2011 and as a result of the internal conflicts, millions of people had to migrate to neighboring countries and most of all to Turkey. One of the important studies on the integration of Syrian immigrants into society, especially with the arrival of Syrian immigrants in Turkey, is the issue of education. With the studies initiated by the Ministry of National Education (2014), it has taken the institutions covering the educational activities of Syrian children under its authority and implemented its own education program. The ministry and the provincial commission formed in this study have established temporary training centers. In other words, Turkish understanding dominated the education process with immigrants and the programs created progressed in this way. In such a situation, teachers teaching, Turkish students studying and immigrant students have become the subject of research in the education system.

In addition to the right to life of immigrants such as housing and health, education and training rights are also very important. Therefore, this situation directly affects both local teachers, students, administrators and parents as well as immigrants under the roof of the education system. In this research, studies at primary school level on immigration and immigrants were examined and the general attitude and perception in the education system was tried to be determined. In order to determine the general situation in the education of immigrants and to find solutions to the problems experienced or to be experienced, it was deemed necessary to examine the studies at the primary school level, which is the basis of the work.

Method

This study is a research in descriptive survey model. descriptive research; tries to describe and explain what events, objects, entities, institutions, groups and various fields are. In this study, which was carried out in the descriptive scanning model, the document analysis technique was used. In order to examine the studies covering the primary school education processes for migration and immigrants, the "Publication Classification Form" used by Göktaş et al. (2012a) and originally developed by Sözbilir, Kutu and Yaşar (2012) was used. As a result of the scans made, 40 articles and thesis studies in Turkey and 7 abroad were reached and examined in the field of education in the field of education in 2015 and 2022. In this study, descriptive and content analysis techniques were used to evaluate the data obtained. 22 articles and 25 theses related to migration and the education process of immigrants at primary school level were classified and published, university, publication year, research type, method, data collection techniques, data analysis, selected sample group, discussion and suggestion dimensions of studies, studies and suggestions. subject distributions were analyzed under their main categories. While content analysis was used in the title of suggestions from these categories, descriptive analysis was used in other titles.

Results, Conclusion and Implications

It was observed that 85% of the studies examined were published in Turkish and 15% in English. In general, it was determined that most of the studies on the subject were conducted in 2019. It was observed that 63.8% of the studies with content analysis were qualitative studies. Considering the sample groups of the studies examined, it was determined that 46.3% of them were teachers. When the data analysis methods of the studies with content analysis were examined, it was seen that the analysis methods were also content analysis among the qualitative analyzes, since the most qualitative studies were carried out.

In the studies, there are quite a lot of studies using semi-structured interviews, one of the qualitative research methods. As a result of the interviews with the teachers, generalizations were made about the immigrant students and the education system. The subjects in the suggestions of the studies are generally named as education, cultural sharing, language teaching and health-sports. The education subject that has been studied the most (61.7%) aims to express the experiences and difficulties experienced by immigrant, refugee and native students/parents, teachers and administrators. The subjects in the findings of the researchers were named as extension of studies, cultural studies, language improvements and practical studies.

One of the results obtained based on the findings of this research is the necessity of decision makers and all mechanisms to work together in a coordinated manner in the process of integration with the society of the country accepting immigration and all the problems that immigrants experience, especially education problems.